

150 років зростання:
мудрість традицій,
сміливість інновацій

КУРСИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

науково-педагогічних працівників

у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича

**«Розвиток професійно-особистісного потенціалу викладача ЗВО:
психолого-педагогічні, дослідницькі, цифрові компетентності»**

(27.01.2025–07.01.2025; 3 кредити, 90 годин)

Модуль 1

Тема: *Інтерактивні технології та методи
викладання у вищій школі*

Формат залікової роботи – узагальнення власного досвіду викладання освітньої компоненти «Методика навчання української мови в ЗВО» для магістрантів першого курсу (спец. 035 «Філологія (українська мова та література)»)

I. Технологія кооперативного та колективно-групового навчання

Навчальний контент

Кейс-метод, або метод аналізу конкретних ситуацій (англ. *case* – випадок) – метод, за якого студентам пропонують проаналізувати реальну чи вигадану психолого-педагогічну ситуацію, поширену у викладацькій практиці, опис якої відображає не тільки якусь практичну проблему, але й водночас актуалізує певний комплекс знань студента, необхідних для вдалого її розв’язання (важливо, щоб аналізована ситуація не мала однозначного потрактування, а вимагала від студента творчого підходу до її вирішення).

Зразок завдання

Кейс-метод. Ознайомтеся з основними твердженнями, що декларують значення кейс-методу у виформуванні професійної компетентності майбутніх фахівців-мовників:

- Розвиток навичок аналізу, синтезу, критичного мислення в реальних професійних ситуаціях.
- Зв'язок теорії з практикою, що вможливує глибше розуміння й засвоєння лінгвістичної й лінгво-методичної теорії.
- Виявлення й аналіз успішних і хибних прикладів викладацьких рішень.
- Формування поваги й коректного ставлення до альтернативних думок, навіть якщо вони не збігаються із власними.
- Розвиток умінь віднаходити компроміс у суперечливих фахових ситуаціях.
- Удосконалення фахової мовнокомунікативної компетентності.

Уявіть себе в ролі викладача освітньої компоненти «Сучасна українська мова» та запропонуйте студентам-філологам 5 проблемних психолого-педагогічних ситуацій, які можуть постати під час практичних занять, сформулюйте алгоритм їх розв'язання кейс-методом та подайте коментар щодо складних випадків інтерпретації мовного матеріалу.

Схарактеризуйте один із методів інтерактивного навчання (на вибір), визначте його особливості, мету й умови застосування під час вивчення конкретної теми з навчальної дисципліни «Сучасна українська мова».

[На світлині – Андрій ОЧКУР, магістрант філологічного факультету ЧНУ імені Юрія Федьковича]

Метод роботи в парах чи малих групах – активізує роботу студентів на практичних заняттях із цікавої, проблемної теми через створення рівноправних груп, кожен з учасників якої має своє важливе завдання, що забезпечує інтенсивну участь кожного студента в опрацюванні теми заняття, його самотійну пошукову діяльність.

Зразок завдання

Робота в малих групах. Розробіть систему різнорівневих та інтерактивних завдань для студентів філологічного факультету:

1 група: для проведення тижня правописної грамотності;

2 група: для проведення першого (факультетського) етапу Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика;

3 група: для проведення олімпіади з української мови.

[На світлині – магістранти 102 академгрупи філологічного факультету ЧНУ імені Юрія Федьковича].

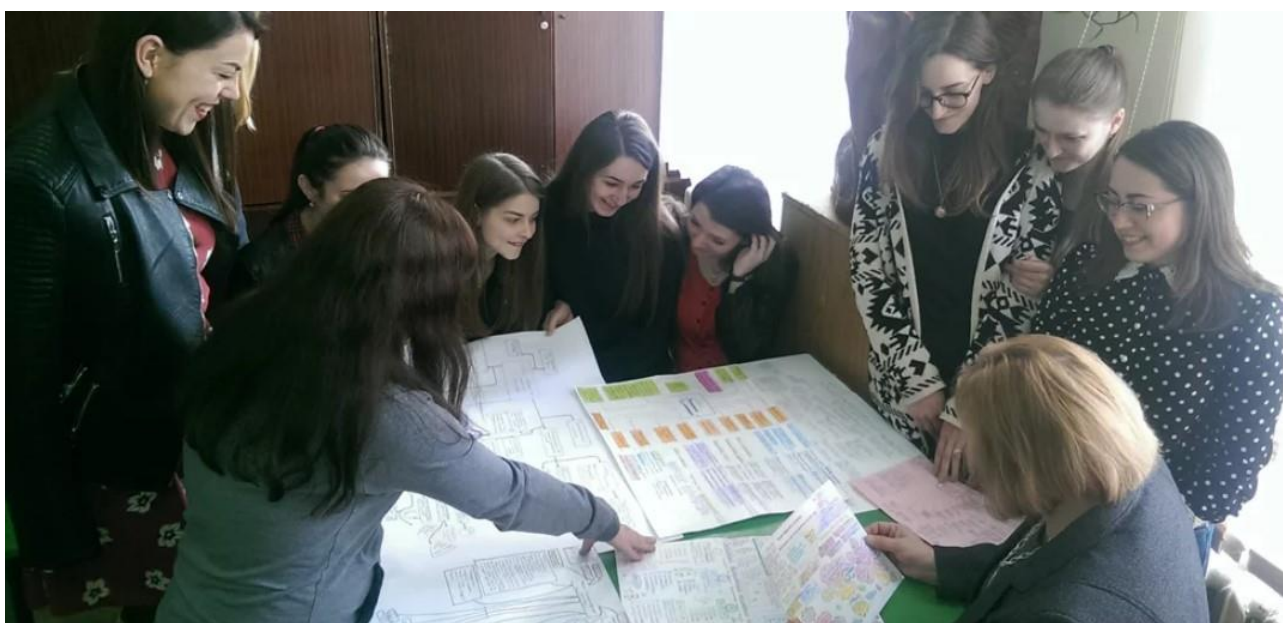
II. Технологія інтерактивної візуалізації навчального матеріалу

Навчальний контент

Лепбук – (англ. *lap book*) — багатофункціональна розкладна папка, що містить кишеньки та кріплення для різноманітного дидактичного матеріалу.

Зразки виготовлених магістрантами-філологами лепбуків – на персональному сайті за покликанням: <https://kulbabska.com/news/aktualni-novyny/426-teoriia-bez-praktyky-mertva-praktyka-bez-teorii-slipa-chy-ne-tak>

Ментальна карта – потужний інструмент для візуалізації та організації розгалуженої інформації, навчального матеріалу, ідей тощо.

Зразки виготовлених магістрантами-філологами ментальних карт – на персональному сайті за покликанням: <https://kulbabska.com/news/aktualni-novyny/197-metodichni-dialogi-2018-iz-magistrantami-filologami-chnu>

[На світлині – магістранти 101 академгрупи філологічного факультету ЧНУ імені Юрія Федьковича презентують свої ментальні карти].

III. Технологія ситуативного моделювання

Навчальний контент

Рольова гра (рольове моделювання) – метод, що передбачає інсценізацію професійного середовища: студенту пропонують здобути професійні навички й уміння, виконуючи певні педагогічні дії в ролі викладача української мови, що є основою його фахової діяльності (на відміну від ділової, рольова гра не передбачає колективного обговорення проблемної ситуації, а лише імпровізацію, розігрування певної ролі).

Зразок завдання

Рольове моделювання в групах. Перед плануванням обсягу й змісту самостійної роботи з навчальної дисципліни «Сучасна українська мова. Синтаксис» викладач-стажист вирішив з'ясувати в бакалаврів-філологів їхні очікування від опанування предмета.

Одні студенти відповіли, що на аудиторних заняттях і в ході самостійної роботи прагнуть здобути знання лише з тих тем, що стануть їм у пригоді в майбутній професійній діяльності.

Інші запропонували надати перевагу не стільки «готовому споживанню» теоретичного матеріалу, скільки особистісно-діяльнісному підходу.

Третя група бажала працювати в умовах розвитку індивідуальних креативних здібностей.

Результати опитування спонукали викладача до самостійного опрацювання наукової літератури з проблем мовної підготовки фахівців у вищій школі. Прочитавши колективну монографію «Ефективні технології навчання у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців» за загальною редакцією проф. Олени Семеног (Суми, 2017), він дізнався про такі підходи, як **аксіологічний** (застосовувати набуті знання в конкретних життєвих обставинах, на основі цінностей та смислів), **особистісно орієнтовний** (вивищує цінність особистості у трьох важливих сферах: Я – «Відчуваю», «Думаю», «Дію», передбачає оптимальні умови для різнобічного мовно-мовленнєвого розвитку, урахування індивідуальних особливостей, інтелектуальних та лінгвокреативних здібностей, інтересів, прагнень, заохочення до самостійності у вивченні мови, самовдосконалення та саморозвитку) і **праксеологічний** (сприяють зміні предметно-центрованої системи освіти на особистісно-діялісній), власне, які корелюють із думками студентів.

Як їх можна зреалізувати під час лекцій, практичних занять і самостійної роботи з мовознавчих дисциплін? З опорою на зазначені підходи розробіть по одному завданню для самостійної роботи із синтаксису.

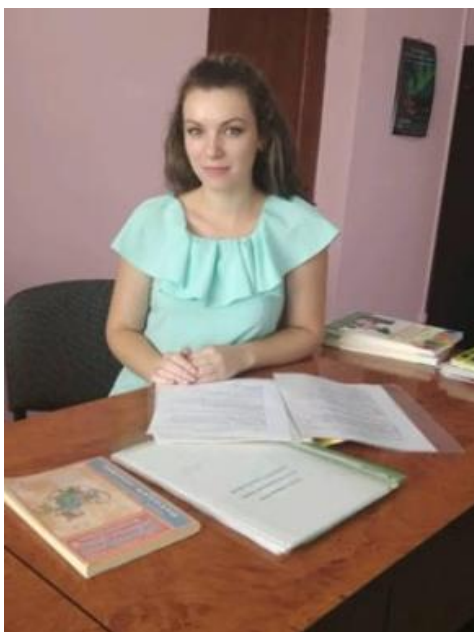

IV. Технологія опрацювання дискусійних питань

Навчальний контент

Метод ПРЕС – удосконалює вміння студентів аргументовано, чітко й лаконічно формулювати власну думку в ході дискусії: позиція (*я вважаю, що...*); обґрунтування (*оскільки...*); приклад (аргументи, факти й докази на користь власної позиції – *наприклад...*); висновки (*отже...*).

Зразок завдання

 Прочитайте текст. Чи поділяєте Ви думку авторки щодо вимог, які мають входити до кваліфікаційної професіограми всіх учителів української мови та літератури? Наскільки актуальним є впровадження в освітній процес тріади: *мовне навчання – мовне виховання – мовна поведінка*? За допомогою методу ПРЕС аргументовано висловіть власне бачення постаті сучасного учителя /викладача української мови як елітарної мовної особистості.

Час зобов'язує вчителя й викладача української мови та літератури стати яскравою особистістю, інтелектуальною та інтелігентною, високоосвіченою та шляхетно вихованою, чутливою до учнів і студентів, відкритою для знань і вмінь. Для педагогів-словесників мають бути обов'язковими найвищі рівні володіння мовою. Ця вимога повинна входити до кваліфікаційної професіограми всіх учителів української мови та літератури.

Для мовної особистості учителя-філолога, на наш погляд, особливо фахово важливим є виразний індивідуальний стиль та висока культура мовлення. Індивідуальним стилем (ідіолектом) називають таку системність виразових засобів мовлення окремого індивіда, яка вирізняє (виокремлює) його мову серед інших мовців. Ідіостиль учителя на тлі загальнонаціонального колективного мовлення відображає риси його індивідуального світобачення і світосприймання через окремі специфічні мовні засоби чи через оригінальне авторське використання їх. Певна міра індивідуальності мовлення властива кожному мовцеві, але помітною індивідуальність стає здебільшого тоді, коли виявляється через досконале, яскраве та багате звучання, через оригінальне використання засобів загальнонаціональної мови. Часто індивідуальний стиль – це прорив

мовних особливостей індивіда через поширену і панівну типову форму мовлення, тобто через загальноприйнятий стиль. Для того, щоб досягти виразності й багатства індивідуального стилю, потрібно:

- постійно збагачуватися новими мовними засобами зі сфери професійного мовлення власного та споріднених фахів;
- користуватися словниками і довідниками;
- виробити увагу до чужого бездоганного мовлення, аналізувати, чим воно досконале: багатством словника, інтонацій, особливостями тембру, різноманітністю синтаксичних структур, умінням будувати фрази і текст, індивідуальною образністю, порівняннями, епітетами, метафорами тощо;
- читати «з олівцем», якщо не постійно, то хоча б періодично, українську класичну і сучасну літературу та публіцистику, пресу з тим, щоб мати «на слуху» рівень розвитку сучасної української літературної мови;
- постійно бути уважним до власного мовлення і мовлення найближчих людей, колег, не розслаблюватися, дбати про природність мовлення;
- бути уважним до життя, до різноманіття його форм, барв, явищ, процесів, як у природі, так і в суспільстві; помічати, як усе відображається у нашій мовній картині світу;
- сприймати мову як свою людинолюбну сутність, як картину світу, як порадника і помічника у суспільному житті;
- своє мовне вдосконалення розуміти як постійний органічний стан і поширювати це розуміння серед інших.

Мовна культура не постає на порожньому місці; це постійна робота, спрямована на виховання і вдосконалення кращих людських чеснот, створення свого фахового образу, досягнення соціального престижу в суспільстві.

Культура мовлення людини є показником рівня освіченості, загальної культури особистості, національної самосвідомості, громадянської активності. Тому дуже важливо для формування мовної культури, щоб процес успішного мовного навчання одночасно супроводжувався мовним вихованням (цей момент досі не зреалізовано) і виробленням шляхетної мовної поведінки (*Л.І. Мацько*).

[На світлині – Кріна КУКОШ, магістрантка 101 академгрупи філологічного факультету ЧНУ імені Юрія Федьковича].

Доктор філологічних наук, професор кафедри сучасної української мови Олена КУЛЬБАБСЬКА

05.02.2025

